

**بررسی حقوق متهمین و مجرمین
در نظام کیفری ایران**
(با تأکید بر آیین دادرسی کیفری)

www.ketab.ir

تألیف

مصطفی حسنوند - محمد پیرحیاتی

بررسی حقوق متهمین و مجرمین در نظام کیفری ایران (با تأکید بر آیین دادرسی کیفری)

نویسندگان: مصطفی حسنونند، محمد پیرحیاتی

ناشر: انتشارات هاویر - همراه ۰۹۱۶۹۷۰۰۴۰۶

مدیر امور فنی و صفحه‌آرایی: مهرداد محبی

طراح جلد: دلارام پری‌پیکر

مدیر تولید: سهیمه اسدزاده

چاپ: روز

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

بها: ۳۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۲۵-۶۸-۷

Gmail: Haavirpub@gmail.com

Instagram: havir-pub

سرشناسه	: حسنونند، مصطفی، ۱۳۶۲
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام. Iran. Laws. etc
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی حقوق متهمین و مجرمین در نظام کیفری ایران (با تأکید بر آیین دادرسی کیفری) / تألیف مصطفی حسنونند، محمد پیرحیاتی
مشخصات نشر	: انتشارات هاویر، ۱۳۹۹
مشخصات ظاهری	: ۱۲۲ ص.
شابک	: ISBN: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۲۵-۶۸-۷
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتاب‌نامه
موضوع	: اتهام - ایران
موضوع	: Indictment-Iran
موضوع	: آیین دادرسی جزایی - ایران
موضوع	: Criminal procedure - Iran
شناسه افزوده	: پیرحیاتی، محمد، ۱۳۵۹
رده‌بندی کنگره	: KMH ۴۶۴۲
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۵ / ۵۵-۷۲
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۷۵۱۶۲۲۵

۵	مقدمه
۹	معنا و مفهوم حقوق متهم
۱۳	حقوق متهم در اسناد و قرآن تاریخی
۱۷	مبانی و بنیان‌های توجیه‌کننده حقوق متهم
۲۲	تأثیرات علل توجیه‌کننده حقوق متهم در جریان دادرسی کیفری
۲۳	حق‌های ناشی از علل توجیه‌کننده حقوق متهم
۲۵	نگاهی به حقوق متهم در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران
۲۶	حقوق متهم در قانون اساسی جمهوری اسلامی
۲۶	حقوق متهم در اصول عمومی قانون اساسی
۲۷	حقوق متهم در اصول اختصاصی قانون اساسی
۲۹	حقوق متهم در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۷۸
۳۱	مروری بر جرائم علیه حقوق متهم
۳۴	جایگاه آئین دادرسی کیفری در تعیین حقوق متهم
۳۸	نگاهی مختصر بر تحولات آیین دادرسی کیفری در ایران
۳۸	آیین دادرسی کیفری در عصر پیش از ظهور اسلام
۳۸	آیین دادرسی کیفری در دوره حاکمیت اسلام
۳۹	آیین دادرسی کیفری در عصر مشروطیت
۳۹	آیین دادرسی کیفری در دوران حاکمیت نظام جمهوری اسلامی ایران
۴۰	مقایسه نظام دادرسی اسلامی (ایران) با سایر نظام‌های دادرسی
۴۲	اصول و قواعد ناظر بر دادرسی و حقوق متهم
۴۶	مزبدها و دستاوردهای قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ نسبت به قوانین پیشین
۵۱	حق متهم نسبت به اطلاع از حقوق اولیه و اساسی خود و تضمین آن
۵۲	بهره‌مندی متهم از اصل برائت
۵۴	ایجاد دادرسی‌های تخصصی جهت رسیدگی دقیق‌تر به موارد انہامی
۵۸	حمایت از حریم خصوصی و حقوق اساسی افراد
۶۰	حقوق متهم نسبت به احضار و جلب
۶۲	حقوق متهم نسبت به جلب و دستگیری
۶۳	حق برخورداری از وکیل در تحقیقات مقدماتی
۶۵	اهمیت دادن به تضمین حق دفاع قانونی از سوی وکیل
۶۹	لحاظ نمودن زمان کافی برای دفاع و جمع‌آوری ادله
۶۹	روشن نمودن وضعیت مهمان زندانی
۷۰	حق متهم در خصوص دفاع در دادگاه
۷۱	حق متهم نسبت به تفهیم انہام انتسابی
۷۳	حق مداخله نمودن در تحقیقات مقدماتی

۷۴	حق دسترسی به اوراق و مدارک موجود و مطالعه پرونده.
۷۶	رعایت حقوق متهم در وضعیت تحت نظر
۷۷	حق اعتراض به تصمیمات و اقدامات قضایی در جریان رسیدگی
۷۸	استفاده حداقلی از قرار بازداشت موقت و پیش‌بینی جبران خسارت مدت بازداشت موقت به نفع متهم
۸۱	حق سکوت و امتناع از پاسخگویی متهم
۸۲	حق تماس متهم با خانواده و دوستان
۸۳	حق اختصاص مترجم برای متهمین غیر فارسی زبان و ناشنویان و لال‌ها
۸۴	حق برخورداری و دسترسی به پزشک
۸۴	دستور تشکیل پرونده شخصیت متهم به واحد مددکاری اجتماعی در برخی جرائم
۸۵	عدم انتشار مشخصات هویتی متهم و مطالب و مدارک پرونده
۸۶	ممنوعیت کنترل ارتباطات محابراتی و حساب‌های بانکی متهمین جز در موارد خاص
۸۸	حق اخذ آخرین دفاع برای متهم
۸۹	آزادی فوری متهم در صورت برائت و عدم مجرمیت
۹۰	حق متهم نسبت به واخواهی یا اعتراض به حکم
۹۳	حق اعتراض به حکم بعد از قطعیت یافتن آن
۹۴	حق متهم نسبت به فرار مع تعقیب
۹۵	پذیرش عذر موجه در تقاضای تجدیدنظر با فرجام
۹۵	اعمال تخفیف مجازات پیش از پایان مهلت تجدیدنظر خواهی
۹۶	حق اعتراض متهم نسبت به رأی و فرجام خواهی از آن
۹۷	حق متهم نسبت به اعاده دادرسی
۹۹	پیش‌بینی و اختصاص دادرسی و دادگاه ویژه اطفال و نوجوانان
۱۰۰	اضافه نمودن ایام بازداشت به مجموع مدت محکومیت
۱۰۱	معاف نمودن زندانی از پرداخت هزینه‌های مربوط به دادرسی
۱۰۳	محکومیت به حبس در محل اقامت محکوم
۱۰۴	ممنوع بودن اجرای علنی مجازات
۱۰۵	به تعویق انداختن مجازات در شرایط بیماری و خاص
۱۰۶	حق همراه داشتن طفل در مدت حبس تا دو سال
۱۰۷	حق بهره‌مندی زندانی از درمان خارج از زندان
۱۰۹	بهره‌مندی زندانی در استفاده از حق مرخصی
۱۱۰	امکان قسط بندی نمودن جزای نقدی
۱۱۱	دستور آزادی متهم بلافاصله پس از اتمام ایام حبس
۱۱۲	تعلیق یا کاهش در اجرای مجازات و موارد مربوط به آن
۱۱۳	انجام مراسم مذهبی در برخی مجازات‌ها
۱۱۹	فهرست منابع

مقدمه

یکی از موضوعات مهم در عرصه حقوق و عدالت کیفری توجه به حقوق متهمین می‌باشد. این مسأله در سیستم قانونگذاری ما بر مبنای اصل کرامت انسان و اصل عدالت و امنیت مورد توجه قرار گرفته است. بدون شک تحقق عدالت و امنیت در جامعه با توجه به پیوند وثیق آن با مقوله تأمین امنیت قضایی شهروندان و اجرای عدالت نسبت به فرد بزه دیده و همچنین نسبت به فرد متهم به اعمال بزه از دغدغه‌های مهم بزرگان و عالمان علم حقوق و نیز متفکران اجتماعی و مذهبی بوده است.

بر این اساس از مهم‌ترین شرایطی که موجبات ثبات نظم جامعه را از یک طرف و احقاق حقوق فردی اشخاص و جامعه را از طرف دیگر تضمین می‌کند رعایت دادرسی عادلانه می‌باشد. یکی از جهات دستیابی به رعایت دادرسی عادلانه توجه به حقوق متهمین می‌باشد چرا که حقوق متهم، جزء حقوق طبیعی، فطری و ذاتی شخص انسان است بدین معنی که هر شخصی که با دلایل و قراین کافی مورد اتهام قرار می‌گیرد، بتواند آزادانه و آگاهانه در معیت وکیل مدافع و دارا بودن یک سری حقوق معین از خویش دفاع نماید و در صورت عدم اثبات بزه از اتهام تبرئه شود. رعایت حقوق متهم در یک نظام حقوقی عدالت محور منوط به حاکمیت قوانین پویا، شایسته و کارآمد است که رعایت عدالت نسبت به کلیه طرفین دعوی را در نظر بگیرد بر این اساس از رهگذر حسن اجرای احکام اسلامی و انسانی ضرورت رعایت حقوق شهروندی، حفظ کرامت انسانی و سایر اص ول مربوط به حقوق متهم ایجاب می‌نماید که متهم برای به مخاطره نینفاندن آزادی و حقوق فردی خود از حداقل تضمین‌های کافی برخوردار باشد.

لذا وظیفه قانونگذاران و سیاستگذاران قضایی است که تدابیر لازم جهت رعایت و حمایت از این مقوله فراهم نمایند و امکانات لازم را در اختیار متهم قرار دهند، تا بتواند در صورت بی‌گناهی از اتهامات ناروا تبرئه گردد لذا حقوق متهم یکی از عناصر امنیت قضایی در کنار حق دادخواهی است که باعث آسایش و آرامش حقوقی شهروندان و در نتیجه موجب پیشرفت جامعه بشری در زمینه اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و غیره می‌شود.

از آنجا که متهم در مراحل مختلف رسیدگی دارای حقوق خاص خود می‌باشد ارتباط تنگاتنگی با آیین دادرسی کیفری دارد چرا که قانون آیین دادرسی کیفری به مفهوم خاص خود مجموعه مقررات و قواعدی است که برای کشف جرم، تعقیب متهم، تحقیقات مقدماتی، میانجیگری، صلح میان طرفین، نحوه رسیدگی، صدور رأی، طرق اعتراض به رأی، اجرای رأی، تعیین وظایف و اختیارات مقامات قضائی و ضابطان دادگستری و رعایت حقوق متهم، بزه‌دیده و جامعه وضع می‌شود.